

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ

Υποκείμενο: λέγεται το πρόσωπο ή το πράγμα που ενεργεί, πάσχει ή βρίσκεται σε μια κατάσταση.

Το υποκείμενο του ρήματος βρίσκεται σε ονομαστική και μπορεί να είναι οποιοδήποτε μέρος του λόγου, ακόμη και ολόκληρη φράση ή πρόταση ή απαρέμφατο, θεωρούμενα ως ουσιαστικά σε ονομαστική.

ΙΔΙΟΜΟΡΦΙΕΣ ΤΟΥ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ (σπανιότερες μορφές):

1) Λέξεις ή φράσεις ή προτάσεις που αντικαθιστούν ένα υποκείμενο: π.χ οι έν τῃ πόλει (= οι πολίται) τοις ἀρχουσι πειθονται.

2) Αττική σύνταξη: ρήματα σε γ' ενικό δέχονται υποκείμενο ουδετέρου γένους σε πληθυντικό αριθμό παρά τον κανόνα, π.χ οτε τα ζωα φωνην ειχε, τα προβατα ελεγε τω δεσποτη.

3) Σχήμα κατά σύνεση ή κατά το νοούμενο: ρήμα πληθυντικού αριθμού δέχεται υποκείμενο περιληπτικής σημασίας σε ενικό αριθμό. Δηλαδή δεν συμφωνεί με τον γραμματικό τύπο του υποκειμένου, αλλά με αυτό που νοείται με το υποκείμενο. Τέτοιες λέξεις συνήθως είναι οι εξής: ἡ πόλις (= οἱ πολῖται), ὁ στρατός (= οἱ στρατιῶται), τὸ στράτευμα (= οἱ στρατιῶται), τὸ στρατόπεδον (= οἱ στρατιῶται),

ὁ ὄχλος (= οἱ ἄνθρωποι), τὸ πλῆθος (= οἱ πλείονες).

4) Εμπρόθετος προσδιορισμός ως υποκείμενο: α) εμπρόθετος που δηλώνει ποσό κατά προσέγγιση: εἰς, ἀμφί, περί, ὑπέρ, πρὸς, ὡς + αιτιατική, όταν το υποκείμενο είναι αριθμητικό και δε δηλώνεται κάτι με ακρίβεια αλλά κατά προσέγγιση, β) εμπρόθετος που δηλώνει μερισμό: κατὰ+ αιτιατική, γ) εμπρόθετος που δηλώνει έκταση: ἐπί+ αιτιατική.

5) Πρόληψη του υποκειμένου: το φαινόμενο αυτό παρατηρείται όταν το υποκείμενο δευτερεύουσας πρότασης, συνήθως πλάγιας ερωτηματικής ή ειδικής λαμβάνεται εκ των προτέρων (προλαμβάνεται) στην προηγούμενη πρόταση ως αντικείμενο, αιτιατική της αναφοράς ή ως άλλος προσδιορισμός.

Το υποκείμενο των απρόσωπων ρημάτων και των απρόσωπων εκφράσεων: είναι απαρέμφατο ή δευτερεύουσα πρόταση, συνήθως ειδική ή πλάγια ερωτηματική ή ενδοιαστική.

Δοκεῖ: το ρήμα αυτό μπορεί να είναι προσωπικό ή απρόσωπο, το απαρέμφατο και η δοτική προσωπική υπάρχουν και στις δύο περιπτώσεις.

• όταν είναι προσωπικό, το απαρέμφατο είναι πάντα ειδικό ως αντικείμενο και η δοτική προσωπική είναι του κρίνοντος προσώπου.

• όταν είναι απρόσωπο, έχει δύο συντάξεις και σημασίες:

1η: δοκεῖ+ ειδικό απαρέμφατο ως υποκείμενο+ δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου(νομίζω ότι...)

2η: δοκεῖ+ τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο+ δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου(κρίνω καλό να..., αποφασίζω...)

Απρόσωπα ρήματα χωρίς υποκείμενο (απρόσωπη/ σύστοιχη σύνταξη): τέτοιου είδους σύνταξη έχουμε με τρεις κατηγορίες ρημάτων:

1) ρήματα που δείχνουν φυσικά ή καιρικά φαινόμενα: με τα ρήματα αυτά η σύνταξη είναι απρόσωπη και σύστοιχη. Δε νοείται υποκείμενο (αν και είναι δυνατή η σύνταξη κατά την οποία υποκείμενο είναι ὁ θεός) από τα

προηγούμενα, αλλά το υποκείμενο συνυπάρχει με αυτά και είναι της ίδιας ρίζας ή συνώνυμης με το ρήμα, έχουμε δηλαδή απρόσωπη σύστοιχη σύνταξη.

ὕει(βρέχει)= ὑετός γίνεται

συνεσκόταζε ἤδη=σκότος ἤδη ἐγένετο

νίφει(χιονίζει)=πίπτει χιών

συννέφει=νέφος γίνεται

ἐκείνου τοῦ μηνός ἔσεισε=σεισμός ἐγένετο

2)τριτοπρόσωπα παθητικής διάθεσης: στην περίπτωση αυτή το υποκείμενο κρύβεται μέσα στα ρήματα και είναι η σύστοιχη έννοια. Μ' αυτή την κατηγορία είναι δυνατή και η προσωπική σύστοιχη σύνταξη, όταν το σύστοιχο υποκείμενο υπάρχει στην πρόταση σε ονομαστική. Μερικά από τα πιο συνηθισμένα ρήματα είναι:

παρασκευάσται (=παρασκευή γίνεται)

ἠϋκται (=εὐχή γεγένηται)

αὐξάνεται

παιανίζεται

κατηγορεῖται κ.α.

3)τριτοπρόσωπα ενεργητικής φωνής: και στην περίπτωση αυτή το υποκείμενο, που είναι η σύστοιχη έννοια των ρημάτων, κρύβεται μέσα στα απρόσωπα αυτά ρήματα και είναι π.χ μέλησις, μεταμέλεια ή μετάμελος, μετοχή ή μετουσία, ἔνδεια κ.α

μέλει τινί τινος(=ενδιαφέρεται κάποιος για κάτι)

μεταμέλει τινί τινος (=μετανιώνει κάποιος για κάτι)

μετεστί τινί τινος (=μετέχει, παίρνει μέρος κάποιος σε κάτι)

(έν) δεῖ τινος (=χρειάζεται κάποιος κάτι)

προσδεῖ τινος (=υπάρχει επιπλέον ανάγκη από κάτι) κ.α.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1)με τα ρήματα αυτά η δοτική προσωπική είναι του ενεργούντος προσώπου, που στη μετάφραση γίνεται υποκείμενο.

2)η γενική είναι αντικείμενο, μόνο το μεταμέλει είναι γενική της αιτίας.

3)όταν με το μέλει υπάρχει ονομαστική ή ουδέτερο αντωνυμίας ή απαρέμφατο ή δευτερεύουσα πρόταση, τότε αυτό αποτελεί το υποκείμενο του.

Παράλειψη του υποκειμένου:

1)με τα λεκτικά ρήματα λέγουσι, φασί, λέγεται (=λένε), στην περίπτωση αυτή στα λεκτικά νοούνται ως υποκείμενα τα τινές ή οἱ ἄνθρωποι.

2)όταν είναι αόριστο ή όπως στις φράσεις καλως χει, ουτως χει, όταν νοούνται τα τοῦτο, τὸ πρᾶγμα, τὸ ἔργον κλπ.

3)όταν το ρήμα υπαινίσσεται του υποκειμένου του (π.χ κηρύσσει→κῆρυξ, σαλπίζει→σαλπιγκτής).

4)όταν προσδιορίζει χρόνο ημερονυχτίου, υποκείμενο είναι η ημερα, στις φράσεις για παράδειγμα:

ὄψε ἦν(=ήταν αργά)

ἦν ἀμφὶ πλήθουσιν ἀγοράν(=ήταν η ώρα που η αγορά ήταν γεμάτη κόσμο)

ἦν ἀμφὶ μέσας νύκτας(=ήταν μεσάνυκτα)

ἦν ἀμφὶ τὴν τελευταίαν φυλακὴν(=ήταν η ώρα της τελευταίας βάρδιας)

Υποκείμενο είναι κάθε φορά ή ημέρα, ενώ τα ὄψε, ἀμφὶ πλήθουσιν ἀγοράν, ἀμφὶ μέσας νύκτας, ἀμφὶ τὴν τελευταίαν φυλακὴν είναι κατηγορούμενα.

5)όταν εύκολα μπορεί να νοηθεί από τα προηγούμενα ή τα συμφραζόμενα.

Υποκείμενο απαρεμφάτου: τίθεται σε:

α)ονομαστική: όταν είναι το αυτό(= το ίδιο) πρόσωπο με το υποκείμενο του ρήματος, όταν δηλαδή έχουμε ταυτοπροσωπία.

β)αιτιατική: όταν είναι έτερο(=διαφορετικό) πρόσωπο από το υποκείμενο του ρήματος, όταν δηλαδή έχουμε ετεροπροσωπία.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

1)Το φαινόμενο της ταυτοπροσωπίας και της ετεροπροσωπίας ισχύει για κάθε απαρέμφατο, άναρθρο ή έναρθρο, τελικό ή ειδικό, απόλυτο ή επέχον θέση ρήματος σε χρονική και συμπερασματική πρόταση.

2)Και αν ακόμα ένα απαρέμφατο εξαρτάται από τα απρόσωπα απαρέμφατα δεῖν, χρῆναι, οἷόν τε εἶναι, που με τη σειρά τους είναι αντικείμενα στα ρήματα ἠγοῦμαι, οἶομαι, φημί, ακόμα και αν το υποκείμενο του απαρεμφάτου τίθεται σε ονομαστική και όχι σε αιτιατική, μολοντί τυπικά έχουμε ετεροπροσωπία. Αυτό συμβαίνει γιατί ἠγοῦμαι, φημί, οἶομαι κλπ. αποτελούν μια έννοια με τα παραπάνω απρόσωπα.

3)Με ρήμα που συντάσσεται με πρόσωπο σε οποιαδήποτε πτώση + τελικό απαρέμφατο, το πρόσωπο είναι ταυτόχρονα και το υποκείμενο του απαρεμφάτου. Έτσι, αν το πρόσωπο είναι σε γενική ή δοτική, το υποκείμενο του απαρεμφάτου θα εξαχθεί, από εκεί σε πτώση αιτιατική.

4)Σε απρόσωπη σύνταξη με δοτική προσωπική, το υποκείμενο του απαρεμφάτου εξάγεται σε αιτιατική πτώση από τη δοτική προσωπική.

5)Ότι ισχύει για τις ιδιομορφίες του υποκειμένου του ρήματος, για την παράλειψη του, για το υποκείμενο των απρόσωπων ρημάτων και των απρόσωπων συντάξεων, για τη σύστοιχη σύνταξη, ισχύει και για το υποκείμενο του απαρεμφάτου.

ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΕΤΟΧΗΣ: η μετοχή συμφωνεί με το υποκείμενο της σε γένος, αριθμό και πτώση.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

1)Ότι ισχύει για το υποκείμενο του ρήματος (ιδιομορφίες, παράλειψη, σύστοιχη σύνταξη, απρόσωπα ρήματα) ισχύει και για το υποκείμενο της μετοχής.

2) Το υποκείμενο της επιθετικής μετοχής είναι το άρθρο της.

3) Το υποκείμενο της κατηγορηματικής μετοχής σε πλάγια πτώση είναι το αντικείμενο του ρηματικού τύπου από το οποίο αυτή εξαρτάται.

4) Όταν το υποκείμενο της μετοχής συμβαίνει να είναι και υποκείμενο, αντικείμενο του ρήματος ή γενικά όρος της πρότασης, τότε η μετοχή συνάπτεται με το ρήμα μέσω του υποκειμένου της γι' αυτό λέγεται συνημμένη.

Όταν όμως το υποκείμενο της μετοχής δεν είναι όρος της πρότασης, τότε η μετοχή λέγεται **απόλυτη**. Η πτώση της μετοχής αυτής είναι:

A) ΓΕΝΙΚΗ → για τα προσωπικά ρήματα (γενική απόλυτη)

B) ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ → για τα απρόσωπα ρήματα και τις απρόσωπες εκφράσεις (αιτιατική απόλυτη).

*Οι πιο συχνές αιτιατικές απόλυτες είναι οι εξής:

1. ἔξον < ἔξεσι = είναι δυνατό

2. παρὸν < πάρεσι = είναι δυνατό

3. οἷόν τε ὄν < οἷόν τ' ἔστι = είναι δυνατό

4. δυνατόν ὄν < δυνατόν ἔστι = είναι δυνατό

5. μετὸν < μέτεσι = συμμετέχει κάποιος σε κάτι (απρόσωπη σύστοιχη σύνταξη)

6. μέλον < μέλει = υπάρχει ενδιαφέρον (απρόσωπη σύστοιχη σύνταξη)

7. μεταμέλον < μεταμέλει = μετανιώνει κάποιος (απρόσωπη σύστοιχη σύνταξη)

8. δέον < δεῖ = πρέπει (υποκείμενο τελικού απαρεμφάτου)

9. προσῆκον < προσήκει ή προσῆκόν ἔστι = ταιριάζει, πρέπει

10. δῆλον ὄν < δῆλόν ἔστι = είναι φανερό

Οι αιτιατικές απόλυτες έχουν ως υποκείμενο τελικό απαρέμφατο ή δευτερεύουσα πρόταση. Μπορεί όμως να μπει αιτιατική απόλυτη και με προσωπική σύνταξη όχι μόνο στο ουδέτερο αλλά και σε οποιοδήποτε γένος και αριθμό, αρκεί να προηγούνται τα μόρια ὡς ή ὥσπερ, που σημαίνει ότι η μετοχή θα είναι αιτιολογική με αιτιολογία υποκειμενική ή υποτιθέμενη αντίστοιχα.

5) η αιτιατική απόλυτη δόξαν ή δόξαντα έχει ως υποκείμενο ουδέτερο αντωνυμίας πληθυντικού αριθμού και όχι απαρέμφατο ή δευτερεύουσα πρόταση.

Γενική κατηγορηματική: όταν το κατηγορούμενο είναι ουσιαστικό, μπορεί να τεθεί και σε γενική, που λέγεται γενική κατηγορηματική και δηλώνει ότι και η γενική σε όνομα:

1) **κτήση** (γενική κατηγορηματική κτητική): συνύπαρξη κατηγορουμένου και κτήτορα, σ' αυτό το είδος γενικής κατηγορηματικής ανήκουν οι γενικές + ἐστί, εἶναι, καθώς και οι γενικές που δηλώνουν καταγωγή, προέλευση, δημιουργό.

2) **ύλη** (γενική κατηγορηματική της ύλης)

3) **δηρημένο σύνολο** (γενική κατηγορηματική διαιρετική)

4) **ιδιότητα, μέτρο, ηλικία, χρόνο, τόπο, χαρακτήρα, βάρος, κοινωνική τάξη, αξία, ιδιαίτερο χαρακτηριστικό γνώρισμα (γενική κατηγορηματική της ιδιότητας):** η γενική αυτή συνοδεύεται συνήθως από επιθετικό προσδιορισμό.

5) **αξία**(γενική κατηγορηματική της αξίας)

6) **καταγωγή**(γενική κατηγορηματική της καταγωγής): με ρήματα που δηλώνουν καταγωγή (π.χ πέφυκα τινός, γίγνομαι τινός, είμι τινός κ.α).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1)όταν υπάρχει ομοιόπτωτο κατηγορούμενο, τότε όλες οι παραπάνω γενικές είναι απλώς κτητικές, διαιρετικές, της ύλης κτλ. αλλά όχι κατηγορηματικές.

2)τα ρήματα που σημαίνουν ονομάζω, θεωρώ, διορίζω, κάνω δέχονται γενική κατηγορηματική για το αντικείμενο τους.

ΣΥΝΔΕΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ: ΕΙΜΙ, ΓΙΓΝΟΜΑΙ και:

καθίσταμαι= γίνομαι

τυγχάνω= τυχαίνει να είμαι

άποβαίνω= γίνομαι, καταντώ

υπάρχω= είμαι εξ αρχής

συμβαίνω= αποβαίνω, καταντώ

ἔφυν= υπήρξα από τη φύση μου

διατελῶ= είμαι συνεχώς

πέφυκα= είμαι από τη φύση μου

Β) Τα ΔΟΞΑΣΤΙΚΑ, δηλαδή τα ρήματα που σημαίνουν θεωρούμαι, φαίνομαι:

φαίνομαι

εύρίσκομαι= θεωρούμαι

υπολαμβάνομαι= θεωρούμαι

δοκῶ= θεωρούμαι, φαίνομαι

νομίζομαι= θεωρούμαι

λαμβάνομαι= θεωρούμαι, πιάνομαι

λέγομαι= θεωρούμαι

κρίνομαι= θεωρούμαι

ἀλίσκομαι= θεωρούμαι

Γ) Τα ΚΛΗΤΙΚΑ, δηλαδή όσα έχουν τη σημασία του ονομάζομαι, αποκαλούμαι, όπως είναι τα:

ονομάζομαι

προσαγορεύομαι= ονομάζομαι

λέγομαι= ονομάζομαι

καλοῦμαι= ονομάζομαι

ἀκούω= ονομάζομαι

Δ) Τα λεγόμενα ΠΡΟΧΕΙΡΙΣΤΙΚΑ, δηλαδή όσα δηλώνουν εκλογή, διορισμό όπως:

αἰροῦμαι(παθ.)= εκλέγομαι

χειροτονοῦμαι= εκλέγομαι

λαγχάνω= εκλέγομαι με κλήρο (λαχνό)

αποδείκνυμαι= διορίζομαι, αναδεικνύομαι

Επιρρηματικό κατηγορούμενο: ονομάζεται το κατηγορούμενο που χρησιμοποιείται εκεί όπου πρέπει να χρησιμοποιούμε επίρρημα ή επιρρηματική φράση ή επιρρηματική πρόταση. Το κατηγορούμενο αυτό αποδίδεται σε ρηματικό τύπο και όχι σε όνομα και τίθεται με κάθε ρήμα, αλλά κυρίως με τα ρήματα που δηλώνουν κίνηση, και ανάλογα με την ιδιαίτερη σημασία που δηλώνει διακρίνεται σε:

1.Επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου: δηλώνει τρόπο, ισοδυναμεί και μεταφράζεται με επίρρημα ή με επιρρηματική φράση. Τα πιο συνηθισμένα επιρρηματικά κατηγορούμενα του τρόπου είναι τα εξής:

ἐκών, ἐκούσιος= με τη θέληση κάποιου, ἐπίτηδες, με την πρωτοβουλία κάποιου

ἄκριτος= χωρίς δίκη, ἐρήμην, αὐτός που καταδικάζεται χωρίς να του επιτραπεί να παρουσιαστεί στο δικαστήριο

ἐθελοντής, ἐθελούσιος= με τη θέληση κάποιου, αὐθόρμητα

ἤσυχος= ἤσυχα

ἄκων, ἀκούσιος= χωρίς τη θέληση κάποιου

ὑπόσπονδος= ὕστερα ἀπὸ συμφωνία, ο ἐξασφαλισμένος με συνθήκη

αὐτεπάγγελτος= χωρίς πίεση, αὐθόρμητα, αὐτός που κάνει κάτι χωρίς να παρακινηθεῖ ἀπὸ κάποιον

ἄσεμνος= με ευχαρίστηση, αὐτός που κάνει κάτι με ευχαρίστηση ἢ αὐτός για τον οποίο γίνεται κάτι με ευχαρίστηση

αἰφνίδιος= ξαφνικός, ξαφνικά

ἄθροοι= ὅλοι μαζί

συχνός, πυκνός, αὐτόματος= αὐτομάτως, ἀπὸ μόνος του

πολύς, μέγας, ἄφθονος, ἐνάντιος, ἀντίος

2.Επιρρηματικό κατηγορούμενο του χρόνου: δηλώνει χρόνο, ισοδυναμεί και μεταφράζεται με χρονικό επίρρημα ή επιρρηματική έκφραση του χρόνου. Τα πιο συνηθισμένα επιρρηματικά κατηγορούμενα του χρόνου είναι τα εξής:

σκοταῖος= τη νύχτα, με το σκοτάδι

δευτεραῖος= τη δεύτερη ημέρα

ὄψιος= με καθυστέρηση, αργά

τριταῖος= την Τρίτη ημέρα

τελευταῖος= τελικά, στο τέλος, τελευταία

ἡμερήσιος, ἐνιαύσιος= για ένα χρόνο

χρόνιος= ύστερα από καιρό

2.Επιρρηματικό κατηγορούμενο τάξης(σειράς): δηλώνει σειρά σε τόπο ή σε χρόνο, ισοδυναμεί και μεταφράζεται με επίρρημα. Τα πιο συνηθισμένα επιρρηματικά κατηγορούμενα αυτού του είδους είναι τα εξής:

πρότερος= πιο μπροστά

ὑστερος= αργότερα, πίσω

πρῶτος

ὑστατος= πάρα πολύ αργά, τελευταίος

μόνος= πρώτος

τρίτος

δεύτερος

3.Επιρρηματικό κατηγορούμενο του τόπου: δηλώνει τόπο, ισοδυναμεί και μεταφράζεται με τοπικό επίρρημα ή επιρρηματική φράση. Τέτοια επιρρηματικά κατηγορούμενα είναι κυρίως τα εξής:

ὑπαίθριος= στην ὑπαιθρο

θυραῖος= στην πόρτα, ακριβώς έξω από την πόρτα

πλάγιος= πλαγίως, σε πλάγια θέση

θαλάσσιος= στη θάλασσα

ἐπιπόλαιος= επιφανειακά, στην επιφάνεια πάνω – πάνω

πελάγιος= στο ανοιχτό πέλαγος

μετέωρος= στο ανοιχτό πέλαγος

ὄμορος= γειτονικός

4.Επιρρηματικό κατηγορούμενο του σκοπού: δηλώνει σκοπό, ισοδυναμεί και μεταφράζεται με τελική πρόταση. Τέτοια επιρρηματικά κατηγορούμενα είναι κυρίως τα εξής:

βοηθός, ἄρωγός, ἐπίκουρος, σύμβουλος

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: τα επίθετα όλων των παραπάνω κατηγοριών, όταν έχουμε συνδετικό ρήμα, είναι καθαρά κατηγορούμενα!

Προληπτικό κατηγορούμενο ή του αποτελέσματος: λέγεται το κατηγορούμενο που λαμβάνεται εκ των προτέρων, που προλαμβάνεται δηλαδή, ενώ στην πραγματικότητα είναι το αποτέλεσμα της ενέργειας του ρήματος. Το προληπτικό κατηγορούμενο, με άλλα λόγια, είναι η λέξη που προλαμβάνει και αποδίδει στο υποκείμενο εκ των προτέρων μια ιδιότητα που δεν έχει αποκτηθεί αλλά πρόκειται να την αποκτηθεί όταν πραγματοποιηθεί εκείνο που δηλώνει το ρήμα. Το κατηγορούμενο αυτό μεταφράζεται συνήθως με συμπερασματική πρόταση με ρήμα το γίγνομαι(ώστε να γίνει, να είναι, ώστε έγινε ή και έγινε) μερικές φορές παραμένει επίθετο.

Με προληπτικό κατηγορούμενο συντάσσονται τα ρήματα που δηλώνουν ότι το υποκείμενο διεκδικεί μια ιδιότητα την οποία τελικώς θα αποκτήσει στο μέλλον, το υποκείμενο υφίσταται δηλαδή μια εξέλιξη, μια εσωτερική διεργασία, για να φτάσει στο στόχο, στο αποτέλεσμα. Τείνει, κινείται δηλαδή προς αυτό το στόχο.

Τα πιο συνηθισμένα ρήματα με τα οποία έχουμε προληπτικό κατηγορούμενο είναι:

1.αύξω ή αύξάνω= αυξάνω, μεγαλώνω κάποιον

2.παρασκευάζω

3.πήγνυμι=στερεώνω, σταθεροποιώ

4.ποθῶ

5.αἶρω/αἶρομαι= σηκώνω κάποιον, υψώνω

6.τείνω= τεντώνω

7.διδάσκω τρέφω= ανατρέφω

8.ἐκδιδάσκω= διδάσκω με ακρίβεια

9.ώθῶ= εξωθώ, διώχνω

10.ἐκπνέω= φυσώ

11.κατασκευάζω

12.τρέψομαι

13.ῥέω

ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΥ- ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΥ:

A. Επιθετικός προσδιορισμός

1)δηλώνει μόνιμη ιδιότητα

2)συγκρίνει το ουσιαστικό με άλλα όμοια του που δεν έχουν αυτή την ιδιότητα

3)αν ο προσδιορισμός έχει άρθρο είναι πάντα επιθετικός

4)αν δεν έχει άρθρο και προσδιορίζει άнарθρο όρο(εξαιρούνται τα επίθετα που δηλώνουν καιρικά ή φυσικά φαινόμενα)

περιπτώσεις:

- 1.επίθετο+ουσιαστικό
- 2.ουσιαστικό+επίθετο
- 3.άρθρο+επίθετο+ουσιαστικό
- 4.ουσιαστικό+άρθρο+επίθετο
- 5.άρθρο+επίθετο+άρθρο+ουσιαστικό
- 6.άρθρο+ουσιαστικό γενικής
- 7.άρθρο+επίρρημα
- 8.άρθρο+εμπρόθετος προσδιορισμός

B. Κατηγορηματικός προσδιορισμός

- 1)δηλώνει παροδική ιδιότητα
- 2)μόνο αν ο προσδιοριζόμενος όρος έχει άρθρο

περιπτώσεις:

- 1.επίθετο+άρθρο+ουσιαστικό
- 2.άρθρο+ουσιαστικό+επίθετο

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ:

- 1.η επεξήγηση πάντα ακολουθεί.
- 2.συνήθως χωρίζεται με κόμμα από τον προσδιοριζόμενο όρο.
- 3.επεξήγηση έχουμε από το γενικό στο μερικό.
- 4.μεταφράζεται με το που

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΘΕΣΗ:

- 1.η παράθεση πάντα ακολουθεί, μόνο η προεξαγγελτική παράθεση προηγείται.
- 2.παράθεση έχουμε από το μερικό στο γενικό.
- 3.ο έναρθρος προσδιορισμός προσωπικής αντωνυμίας είναι πάντοτε παράθεση.
- 4.η παράθεση συμφωνεί με τον προσδιοριζόμενο όρο υποχρεωτικά στην πτώση, τυχαία στο γένος και τον αριθμό.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΑΡΑΘΕΣΗΣ:

1.Γενική παραθετική: όταν η παράθεση τίθεται σε γενική και προσδιορίζει τις κτητικές αντωνυμίες ήμέτερος, -α, -ον, ύμέτερος, -α, -ον, σφέτερος, -α, -ον ή επίθετα που δηλώνουν κτήση ή προέλευση, τότε είναι ετερόπτωτος προσδιορισμός που ονομάζεται γενική παραθετική.

2.Επιμεριστική παράθεση: λέγεται η παράθεση τμήματος ή τμημάτων ενός συνόλου στην ίδια πτώση με αυτό. Συνήθως ως επιμεριστική παράθεση τίθενται τα: ό μὲν...ὁ δέ, πολλοὶ μὲν... πολλοὶ δέ, τὰ μὲν...τὰ δέ,

άλλος...άλλοθεν κ.ά. (ΠΡΟΣΟΧΗ!!!: όταν το σύνολο δεν αποτελεί συντακτικό όρο της πρότασης, τότε λαμβάνεται μαζί με τα τμήματα (μέρη) και όλα μαζί αποτελούν ΣΧΗΜΑ ΚΑΘ'ΟΛΟΝ ΚΑΙ ΜΕΡΟΣ).

3. Προεξαγγελτική παράθεση: ονομάζεται η παράθεση που προηγείται και προσδιορίζει ολόκληρη πρόταση. Συνήθως ως προεξαγγελτικές παραθέσεις τίθενται:

α) τὸ λεγόμενον (ὅπως λένε), τὸ μέγιστον, τὸ δεινότατον, τὸ τῆς παροιμίας (κατὰ τὴν παροιμία), τὸ τοῦ Ὁμήρου, τὸ πάντων μέγιστον, τὸ μέγιστον, τὸ κάλλιστον, τὸ πάντων δεινότατον, τὸ κεφάλαιον (τὸ σπουδαιότερο), τεκμήριο δέ.

β) αναφορική ονομαστική πρόταση που εισάγεται με τὰ ὄ, ὄπερ, οἷον.

ΠΡΟΣΟΧΗ!!!: οἱ ἐκφράσεις σημεῖον δέ, τεκμήριον δέ, τὸ δέ ἔσχατον, τὸ δέ μέγιστον, εἶναι προεξαγγελτικές παραθέσεις, μόνο ὅταν ἀκολουθεῖ κύρια πρόταση. Ἐάν ἀκολουθεῖ δευτερεύουσα, ἐννοεῖται τὸ τοῦτο (υποκείμενο), τὸ ἐστὶ (ρήμα) καὶ αὐτές οἱ ἐκφράσεις ἀποτελοῦν κατηγορούμενα.

Η ΓΕΝΙΚΗ

Α) Η ΓΕΝΙΚΗ ΩΣ ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

1) ΓΕΝΙΚΗ ΚΤΗΤΙΚΗ: εἶναι ἡ γενική που δηλώνει τὸν κτήτορα ἐνὸς πράγματος ἢ προσώπου καὶ προσδιορίζει:

α) ἐπίθετα που δηλώνουν φιλία, ἐχθρα, ἰσότητα, ταυτότητα ὅπως: φίλος, ἐχθρός, πολέμιος, εὔνους, δύνους, κακόνους, κοινός, ἀλλότριος, ξένος, ἴδιος, ἐταῖρος, ἱερός κ.ά.

β) λέξεις που δηλώνουν συγγένεια: πατήρ, μήτηρ, υἱός, θυγάτηρ, ἀδερφός, συγγενής, οἰκεῖος.

γ) τις φράσεις ἴδιον (ἐστὶ) καὶ ἔργον (ἐστὶ) ὅπου συνήθως παραλείπονται τὰ ἴδιον καὶ ἔργον.

2) ΓΕΝΙΚΗ ΤΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ: εἶναι ἡ γενική που δηλώνει τὸ δημιουργό καὶ προσδιορίζει τὰ ουσιαστικά: ἄθλος, νόμος, λόγος, νόσος, τὰ δεινά.

3) ΓΕΝΙΚΗ ΤΗΣ ΥΛΗΣ: εἶναι ἡ γενική που δηλώνει τὴν ὑλὴ ἀπὸ τὴν ὁποία εἶναι φτιαγμένος ὁ προσδιοριζόμενος ὀρος.

4) ΓΕΝΙΚΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ: εἶναι ἡ γενική που δηλώνει τὸ περιεχόμενο καὶ προσδιορίζει λέξεις ὅπως: σωρός, ἀριθμός, ὄχλος, ἀγέλη, στόλος, πλῆθος κ.ά. (ΠΡΟΣΟΧΗ!!!: ὅταν ἡ λέξη πλῆθος σημαίνει πλειοψηφία, τότε ἡ γενική εἶναι διαιρετική.)

5) ΓΕΝΙΚΗ ΤΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ: εἶναι ἡ γενική που συνοδεύεται ἀπὸ ομοίπτωτο προσδιορισμό (συνήθως ἀριθμητικό) καὶ δηλώνει: κοινωνική τάξη, ηλικία, ἀξία, βάρος, χρόνο, μέγεθος (ὑψος, βάθος, μήκος, πλάτος), ἰδιαιτέρο χαρακτηριστικό γνώρισμα.

6) ΓΕΝΙΚΗ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΗ: εἶναι ἡ γενική που δηλώνει τὸ υποκείμενο μίας ἐνέργειας καὶ προσδιορίζει ουσιαστικά, τὰ ὁποία ὅταν μετατρέπονται σε ρήματα ἔχουν τὴ γενική ὡς υποκείμενο.

7) ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ: εἶναι ἡ γενική που δηλώνει τὸ ἀντικείμενο μίας ἐνέργειας καὶ προσδιορίζει:

α) ῥηματικά ουσιαστικά που δηλώνουν τὸ πρόσωπο που ἐνεργεῖ καὶ ἔχουν καταλήξεις: -εὺς, -ός, -μών, -της, -τωρ.

β) ἐπίθετα που δηλώνουν ἐπιμέλεια- ἀμέλεια, μνήμη-λήθη, ἐμπειρία- ἀπειρία, συμμετοχή-πληρότητα, ἐπιτυχία- ἀποτυχία, χωρισμό-ἀπαλλαγὴ-στέρηση, φειδῶ ἢ τὸ ἀντίθετο, ἐξουσία ἢ τὸ ἀντίθετο καὶ μερικά συνθετικά με τὸ στερητικό α-.

8)ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΤΙΚΗ: είναι η γενική που δηλώνει το σύνολο, του οποίου μέρος αποτελεί ο προσδιοριζόμενος όρος και προσδιορίζει:

α)επίθετα υπερθετικού βαθμού

β)ονόματα που δηλώνουν ένα μέρος (αριθμητικό, αντωνυμίες, επιθετικές μετοχές).

ΠΡΟΣΟΧΗ!!!: η γενική είναι διαιρετική με τα ουδέτερα αντωνυμιών και επιθέτων.

9)ΓΕΝΙΚΗ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ: είναι η γενική που δηλώνει την αξία ενός πράγματος και προσδιορίζει:

α)ουσιαστικά(συμπίπτει με τη γενική που δηλώνει αξία)

β)τα επίθετα: άξιος, άντάξιος, τίμιος, άξιόχρεως (=υπολογισμός), ώνητὸς (=αυτός που μπορεί να αγοραστεί).

10)ΓΕΝΙΚΗ ΤΗΣ ΑΙΤΙΑΣ: είναι η γενική που δηλώνει αιτία του προσδιοριζόμενου όρου και προσδιορίζει:

α) τα ουσιαστικά: ὄργη, δίκη, λύπη, μῖσος, γραφή (=καταγγελία), ἔγκλημα, αἰτία.

β)τα επίθετα αἴτιος (=κατηγορούμενος), ἀναίτιος, ὑπόλογος, ὑπεύθυνος, ὑπόδικος, ἔνοχος, εὐδαίμων, μακάριος.(με το επίθετο αἴτιος η γενική είναι αντικειμενική, όταν το αἴτιος σημαίνει δημιουργός, αυτός δηλαδή που προκαλεί κάτι καλό ή κακό.

11)ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ: είναι η γενική που προσδιορίζει:

α)επίθετα ή επιρρήματα συγκριτικού βαθμού (σπάνια η γενική είναι συγκριτική και με επιρρήματα υπερθετικού βαθμού, όταν το υπερθετικό δε μπορεί να αποτελέσει μέρος της γενικής).

β)ονόματα που δηλώνουν σύγκριση, όπως: ἕτερος, διάφορος, ἐνάντιος, ἄλλος (=διαφορετικός), προτεραῖος, ὑστεραῖος, καθώς και σε -πλοῦς ή -πλάσιος.

Β)Η ΓΕΝΙΚΗ ΩΣ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ: είναι η γενική που δηλώνει τις εξής επιρρηματικές σχέσεις:

1)ΧΡΟΝΟ (ΓΕΝΙΚΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ): είναι συνήθως οι ακόλουθες: χειμῶνος, θέρους, νυκτός, ἡμέρας, ἑσπέρας, δείλης, πολλοῦ/ὀλίγου χρόνου, ὄρθρου, μεσημβρίας,ἔαρος, ἑνιαυτοῦ.

2)ΤΟΠΟ (ΓΕΝΙΚΗ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ): είναι σπάνια η χρήση της γιατί ο τόπος δηλώνεται συνήθως με τοπικά επιρρήματα, συνήθεις γενικές του τόπου είναι οι ακόλουθες: αὐτοῦ, οὔ (=όπου), οὔπερ.

3)ΣΚΟΠΟ (ΓΕΝΙΚΗ ΤΟΥ ΣΚΟΠΟΥ): είναι πάντοτε γενική ἑναρθρου ἀπαρεμφάτου.

4)ΑΙΤΙΑ (ΓΕΝΙΚΗ ΤΗΣ ΑΙΤΙΑΣ): προσδιορίζει ρήματα:

α)ψυχικού πάθους, όπως: θαυμάζω, ἀγανακτῶ, ὀργίζομαι, οἰκτίρω, ἄγαμαι, αἰδοῦμαι, φθονῶ, εὐδαιμονίζω.

β)δικαστικά: αἰτῶμαι, διώκω, κατηγορῶ, γράφομαι (=καταγγέλλω), δικάζω, κρίνω, φεύγω(=κατηγορούμαι), καταγιγνώσκω (= καταδικάζω), ἀπογιγνώσκω (=αθρώνω), αἰρῶ (=καταδικάζω), ἀλίσκομαι (=καταδικάζομαι).

5)ΑΞΙΑ (ΓΕΝΙΚΗ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ): προσδιορίζει ρήματα που φανερώνουν ποσό, αξία ή τίμημα, γι' αυτό ονομάζεται γενική του ποσού ή του τιμήματος. Τέτοια ρήματα είναι τα εξής: ἀξιώ, τιμῶ, τιμῶμαι, ὠνοῦμαι, πωλῶ, πιπράσκω, ἀποδίδομαι (=πουλῶ).

Γ) ΓΕΝΙΚΗ ΜΕ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ: η γενική που εξαρτάται από ρήματα που προέρχονται από επίθετα συντασσόμενα με γενική.

1)ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ: με επιρρήματα όπως: ἀπείρως, ἐμπείρως, ἐπιμελῶς, ἀμελῶς, λάθρα, κρύφα, ἐγκρατῶς.

2) ΓΕΝΙΚΗ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ: με τα επιρρήματα: άξίως, ανάξίως.

3) ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΤΙΚΗ: με τα επιρρήματα:

α) τοπικά: ποῦ (=σε ποιο μέρος), πόθεν (=από πού), ένταῦθα (=στο από δω), ἀμφοτέρωθεν/έκατέρωθεν (=και από τις δύο πλευρές), πανταχοῦ (=παντού).

β) χρονικά: πηνικά (=ποια ώρα), ὀψέ (=αργά), πρωί (=νωρίς), τηνικαῦτα (=τότε).

γ) ποσοτικά: ἄπαξ (=μια φορά), δίς, τρίς, πολλάκις.

4) ΓΕΝΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ:

α) με τροπικά επιρρήματα: εὖ, καλῶς, κακῶς, οὕτως, ὡς, πῶς, ὅπως που συνοδεύουν τα ρήματα ἔχω, κεῖμαι, καθίσταμαι, ἦκω.

β) με τα προθετικά επιρρήματα: ὀπισθεν, ἔμπροσθεν, πλησίον, έντός, έκτός, εἴσω, ἐγγύς, πόρρω-πρόσσω.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

1) η γενική του περιεχομένου προσδιορίζει μόνο τα ουσιαστικά σωρος, πληθος, οχλος, αγελη, αριθμος, στολος, και όχι τα επίθετα που δηλώνουν πληρότητα, συμμετοχή, τα οποία συντάσσονται με γενική αντικειμενική.

2) η γενική της ιδιότητας που δηλώνει αξία ταυτίζεται με τη γενική της αξίας που προσδιορίζει ουσιαστικά.

3) η γενική κατηγορηματική της ιδιότητας που δηλώνει αξία ταυτίζεται με την γενική κατηγορηματική της ιδιότητας.

4) η γενική που δηλώνει καταγωγή, προέλευση, με τα ρήματα εἰμί, πέφυκα, γίγνομαι εμπίπτει στη γενική κατηγορηματική κτητική.

5) η γενική με τα επιφωνήματα φεῦ, οἴμοι (= αλίμονο) είναι της αιτίας.

6) η γενική του χρόνου είναι διαφορετικός προσδιορισμός από τη γενική της ιδιότητας, που δηλώνει χρόνο.

• η γενική του χρόνου προσδιορίζει ρηματικό τύπο και απαντάμε στο πότε, άρα είναι επιρρηματικός προσδιορισμός.

• η γενική της ιδιότητας που δηλώνει χρόνο προσδιορίζει ουσιαστικά και απαντάμε στο πόσο, άρα είναι ετερόπτωτος προσδιορισμός.

7) είναι δυνατόν από ένα ουσιαστικό να εξαρτώνται ταυτόχρονα μια γενική υποκειμενική και μια γενική αντικειμενική.

Η ΔΟΤΙΚΗ

Α) Η ΔΟΤΙΚΗ ΩΣ ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

1) ΔΟΤΙΚΗ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ: α) δοτική αντικειμενική προσδιορίζει ουσιαστικά που έχουν την ίδια σημασία με τα ρήματα ή τα επίθετα που συντάσσονται με δοτική.

β) η δοτική αντικειμενική προσδιορίζει επίθετα που έχουν την ίδια σημασία με τα ρήματα ή τα ουσιαστικά που συντάσσονται με δοτική. Δηλαδή δηλώνουν:

α. ωφέλεια ή βλάβη → ὠφέλιμος, βλαβερός, χρήσιμος, ἐπιζήμιος.

β. φιλία ή έχθρα → φίλος, έχθρός, πολέμιος, ενάντιος, εϋνους, δύσνους, κακόνους, εϋμενής, δυσμενής, επιτήδειος.

γ. ευπειθία ή υποταγή → εύπειθής ύπήκοος, άπειθής, πιστός.

δ. αυτό που αρμόζει ή πρέπει και τα αντίθετα τους → άρμόδιος, άνάρμοστος, άπρεπής.

ε. ταυτότητα, ομοιότητα- ισότητα, συμφωνία- ακολουθία, διαδοχή → όμοιος, άνόμοιος, ό αυτός (= ο ίδιος), παραπλήσιος, ἴσος, άνισος, σύμφωνος, άκόλουθος, διάδοχος.

στ. προσεγγιση, επικοινωνία, ανάμειξη → γείτων, όμορος (= γειτονικός).

ζ. όσα είναι σύνθετα με τις προθέσεις εν και συν → συγγενής, σύμφυτος, έμφυτος, σύμμαχος, συνήθης (= φίλος).

ΠΡΟΣΟΧΗ!!! η δοτική αντικειμενική συντάσσεται και με επιρρήματα που έχουν την ίδια σημασία με τα ρήματα ή τα επίθετα που συντάσσονται με δοτική, όπως: όμοίως, έπομένως, συμφώνως, άμα, όμοϋ, έξής.

2)ΔΟΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ: προσδιορίζει επίθετα που δεν παράγονται από ρήματα ή παράγονται από ρήματα που δεν συντάσσονται με δοτική.

3)ΔΟΤΙΚΗ ΤΟΥ ΠΟΣΟΥ Ή ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ Ή ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΑΣ: προσδιορίζει επίθετα ή επιρρήματα συγκριτικού ή υπερθετικού βαθμού. Οι πιο συχνές τέτοιες δοτικές είναι: πολλῶ, όλίγῳ, όσῳ, τόσῳ, τοσοϋτῳ.

ΔΟΤΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ: δηλώνει ένα πρόσωπο που μπορεί να συνοδεϋει όλα τα ρήματα- προσωπικά και απρόσωπα και αναφέρεται σε ολόκληρη την πρόταση, κι όχι μόνο στο ρήμα. Διακρίνεται σε:

1)απλή δοτική προσωπική: συνοδεϋει απρόσωπα ρήματα ή απρόσωπες εκφράσεις (σπάνια προσωπικά) και αποτελεί το λογικό υποκείμενο. Γι' αυτό και δίνει το υποκείμενο του απαρεμφάτου σε αιτιατική για ετεροπροσωπία.

2)δοτική προσωπική κτητική: δηλώνει το πρόσωπο στο οποίο ανήκει κάτι και βρίσκεται κοντά στα υπαρκτικά ρήματα ειμί, ύπαρχω, γίγνομαι, όταν έχουν τη σημασία του έχω.

3)δοτική προσωπική χαριστική-αντιχαριστική: δηλώνει το πρόσωπο για χάρη του οποίου γίνεται κάτι, ωφελείται ή βλάπτεται.

4) δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου: δηλώνει το πρόσωπο κατά τη γνώμη του οποίου ισχύει ή δεν ισχύει κάτι, αυτή η δοτική βρίσκεται κατά κανόνα με τα ρήματα: δοκεῖ, φαίνεται, δῆλόν (έστι), φανερόν (έστιν).

ΠΡΟΣΟΧΗ!!! με το δοκει η δοτική είναι του κρίνοντος προσώπου, όταν το δοκει συντάσσεται με ειδικό απαρέμφατο.

5)δοτική προσωπική της αναφοράς: δηλώνει το πρόσωπο σχετικά με το οποίο ισχύει αυτό που εκφράζει το περιεχόμενο της πρότασης, ανεξάρτητα από την κρίση του, συνοδεϋεται συνήθως από το ώς.

6)δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου(ποιητικό αίτιο): δηλώνει το πρόσωπο που ενεργεί και αποτελεί λογικό υποκείμενο του ρήματος, συντάσσεται με:

α)ρηματικά επίθετα σε -τέος και -τός

β)παθητικά ρήματα , κυρίως σε συντελικό χρόνο (παρακείμενο, υπερσυντέλικο).

γ)απρόσωπα ρήματα: μέλει, μεταμέλει (=μετανιώνω), μετέστι (=συμμετέχω), δεῖ (=έχω ανάγκη), παρασκεύασται.

7)δοτική προσωπική ηθική: δηλώνει το πρόσωπο που ενδιαφέρεται, νιώθει χαρά ή λύπη, δυσαρέσκεια, ικανοποίηση ή δυσφορία.

α)συνήθως ως δοτική ηθική τίθεται το α' και β' πρόσωπο (σπάνια το γ') της προσωπικής αντωνυμίας (μοί, σοί, ήμῖν, ὑμῖν).

β)συχνά τη δοτική ηθική συνοδεύουν ως επιρρηματικό κατηγορούμενο οι λέξεις: βουλομένω, ἠδομένω, ἄχθομένω, ἀσμένω, προσδεχομένω. Οι λέξεις αυτές μαζί με το ἔστί τινι ισοδυναμούν με τα ρήματα βούλεται, ἤδεται, ἄχθεται.

8)δοτική προσωπική της συμπάθειας: δηλώνει το πρόσωπο που υποφέρει ψυχικά ή σωματικά και αιτία είναι αυτό που δηλώνεται με την πρόταση.

Β) Η ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΔΟΤΙΚΗΣ: η δοτική με ρήματα μπορεί να δηλώσει τις εξής επιρρηματικές σχέσεις:

1)ΧΡΟΝΟ(ΔΟΤΙΚΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ): είναι συνήθως οι ακόλουθες: ἡμέρα, νυκτί, τῷ ἐπιόντι ἔτει, τῇ προτεραίᾳ, τῇ ὑστεραίᾳ, μηνί, Παναθηναίους, Θεσμοφορίους.

2)ΤΟΠΟ (ΔΟΤΙΚΗ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ): είναι συνήθως οι ακόλουθες: Μαραθῶνι, Ἐλευσίῃ, Σαλαμῖνι, τῇδε (= εδῶ, σ' αυτό το μέρος), ταύτῃ (= εδῶ), ἄλλῃ (=αλλοῦ), ἧ (=όπου).

3)ΑΙΤΙΑ (ΔΟΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΙΤΙΑΣ): προσδιορίζει κυρίως ρήματα ψυχικού πάθους, όπως: ἠδομαι, χαλεπῶς φέρω, ἄχθομαι, ὀργίζομαι κ.ά.

4)ΠΟΣΟ (ΔΟΤΙΚΗ ΤΟΥ ΠΟΣΟΥ, ΜΕΤΡΟΥ, ΔΙΑΦΟΡΑΣ): προσδιορίζει ρήματα που δηλώνουν υπεροχή, διαφορά, σύγκριση, όπως: ὑστερῶ, διαφέρω, ὑπερέχω κ.ά.

5)ΑΝΑΦΟΡΑ (ΔΟΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ): προσδιορίζει ρήματα που δηλώνουν υπεροχή, διαφορά ή σύγκριση, όπως η δοτική του ποσού.

6)ΣΥΝΟΔΕΙΑ (ΔΟΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΕΙΑΣ): προσδιορίζει ρήματα που δηλώνουν κίνηση, ενέργεια που είναι συνήθως οι ακόλουθες: ὀπλίταις, ναυσί, στόλῳ, ἀνδράσι, ἵπποις, ἱππεῦσι, στρατῶ.

7)ΤΡΟΠΟ (ΔΟΤΙΚΗ ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ): δηλώνει κάτι αφηρημένο και είναι συνήθως οι ακόλουθες: δρόμῳ, λόγῳ, ἔργῳ, δημοσίᾳ, ἰδίᾳ, κραυγῇ, τρόπῳ, βίᾳ, κοινῇ, σιγῇ, πεζῇ, ῥώμῃ, θυμῶ, προθυμίᾳ.

8)ΜΕΣΟ (ΔΟΤΙΚΗ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ): δηλώνει κάτι πιο συγκεκριμένο, με τη βοήθεια του οποίου γίνεται αυτό που δηλώνει το ρήμα.

9)ΟΡΓΑΝΟ(ΔΟΤΙΚΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΟΥ): δηλώνει κάτι χειροπιαστό, όπως: πελέκει, βακτηρίᾳ κτλ.

Γ) ΔΟΤΙΚΗ ΜΕ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

1)ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ: με αυτού του είδους τη δοτική συντάσσονται τα επιρρήματα που έχουν ίδια σημασία με ρήματα ή επίθετα που συντάσσονται με δοτική, όπως: ὁμοίως, ἐπομένως, συμφώνως, ὠφέλιμως, ἅμα, ὁμοῦ κ.ά.

2)ΤΟΥ ΠΟΣΟΥ, ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ, ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΑΣ: συντάσσονται τα επιρρήματα συγκριτικού ή υπερθετικού βαθμού: πολλῶ, ὀλίγῳ, τοσούτῳ, τόσῳ, ὅσῳ.

3) ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ: προσδιορίζει τροπικά επιρρήματα+ ἔχω.

Η ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ

Α) Η ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ ΩΣ ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

1) ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ: προσδιορίζει συνήθως επίθετα και σπάνια ουσιαστικά ή αντωνυμίες. Οι πιο συχνές αιτιατικές της αναφοράς είναι: τὸ ὄνομα, τὸ εὖρος, τὸ ὕψος, τὸ πλῆθος, τὸ μῆκος, τὸν ἀριθμὸν, γνώμην, τοῦτο, ταῦτα, τὰ πάντα, ἅπαντα.

Β) Η ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΙΤΙΑΤΙΚΗΣ

1) ΧΡΟΝΟ ἢ ΧΡΟΝΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ (ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ): ἡμέραν, νύκτα, μῆνα, ἔτη, τὸ πρῶτον, τὴν ἀρχὴν, τὸ ἀρχαῖον, ἐνιαυτὸν κ.ά.

2) ΤΟΠΟ ἢ ΤΟΠΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ (ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ)

3) ΑΙΤΙΑ (ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΙΤΙΑΣ): τί, ὄ,τι, τοῦτο, ταῦτα, ὅταν προσδιορίζουν ρήματα ψυχικοῦ πάθους ἢ ακολουθεῖ αιτιολογικὴ πρόταση ὡς ἐπεξήγηση.

4) ΣΚΟΠΟ (ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΣΚΟΠΟΥ): τί, ὄ,τι, τοῦτο, ταῦτα, ὅταν προσδιορίζουν ρήματα κίνησης ἢ ακολουθεῖ τελικὴ πρόταση ὡς ἐπεξήγηση.

5) ΤΡΟΠΟ (ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ): τοῦτον τὸν τρόπον, τίνα τρόπον, προῖκα (=δωρεάν), δίκην (=ὅπως, σαν), τὴν ταχίστην (=πολύ γρήγορα), τὴν εὐθείαν (=κατευθείαν).

6) ΑΝΑΦΟΡΑ (ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ): γένος, εἶδος, φύσιν, γνώμην, τὰ πάντα, τὰ ἄλλα, τὸ πλῆθος, τὸ μέγεθος, τὸ εὖρος, τὸ ὄνομα, τὸ ἐπ' ἐμέ, τὸ ἐπὶ σέ και σε αιτιατικές που δηλώνουν μέλη του σώματος με παθητικούς τύπους ρημάτων τὸν ὤμον, τὴν κλεῖν, τὸν πόδα, τὴν κεφαλὴν, τὴν χεῖρα, τὸν ὀφθαλμόν.

Η ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΙΤΙΑΤΙΚΗΣ: τα ορκωτικά επιρρήματα συντάσσονται με αιτιατικὴ νή, ναὶ μά (=ναί), για κατάφαση ἢ ισχυρὴ βεβαίωση μά, οὐ μα (=ὄχι), για ἀρνηση.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ:

Διάκριση ἀμεσσοῦ και ἔμμεσοῦ αντικειμένου:

1) ἡ αιτιατικὴ του προσώπου ὡς αντικείμενο συνδυαζόμενη με οποιοδήποτε ἄλλο αντικείμενο εἶναι πάντοτε ἀμεσο.

2) ἡ δοτικὴ συνδυαζόμενη με οποιοδήποτε ἄλλο αντικείμενο, εἶναι πάντοτε ἔμμεσο.

3) ἀπαρέμφατο ἢ δευτερεύουσα πρόταση ὡς αντικείμενο ἔχει θέσει αιτιατικῆς πράγματος, ἔτσι συνδυαζόμενα αὐτὰ τα δυο με οποιοδήποτε ἄλλο αντικείμενο μπορεῖ κάθε φορά να εἶναι ἀμεσο ἢ ἔμμεσο.

Σύστοιχο αντικείμενο: ονομάζεται το αντικείμενο ὅταν εἶναι σε αιτιατικὴ και δηλώνει το ἴδιο το περιεχόμενο, τὴν ἴδια τὴν ἔννοια του ρήματος. Ἐχει τὴν ἴδια ρίζα με το ρῆμα ἢ ρίζα συνώνυμου ρήματος. Τέτοιο αντικείμενο δέχεται κάθε ρῆμα ἀκόμη και ἀμετάβατο. Ὄταν το σύστοιχο αντικείμενο ἔχει ομοιόπρωτο προσδιορισμό (επιθετικό-κατηγορηματικό), συνήθως παραλείπεται, μια και, ὡς παραγόμενο ἀπὸ τὴν ἴδια ἢ συνώνυμη ρίζα με το ρῆμα, δε μας δίνει τίποτε περισσότερο ἀπὸ το ἴδιο το ρῆμα. Μένει ὅμως ο προσδιορισμός, εἴτε ἀμετάβατος εἴτε σε αιτιατικὴ ουδετέρου. Ἄρα ἓνα ουδέτερο επιθέτου ἢ αντωνυμίας, ἀντικαθιστᾶ ἓνα σύστοιχο αντικείμενο.

Σύστοιχα αντικείμενα με ἰδιαίτερη σημασία: ἡ σύστοιχη σύνταξη ἔχει πολλές και ποικίλες εφαρμογές, γιατί μπορεῖ να συμπεριλάβει ὄχι μόνο αιτιατικὴς ομόρριζες με το ρῆμα, ὅπως νικῶ νικῆν, ἀλλὰ ἀκόμη και αιτιατικὴς παρεμφερούς ἢ ἀπλὰ συγγενούς νοήματος με το ρῆμα, ὅπως νικῶ μάχην ἢ ναυμαχίαν (= νικῶ μια μάχη ἢ ναυμαχία).

1. δικάζω δίκην = ἀποφασίζω, ορίζω ποινὴ

διῶκω δίκην ἢ γραφὴν = ἐπιδιώκω να βρω το δίκιο μου

δικάζω φυγήν = ορίζω ως ποινή την εξορία

δικάζω φόνον = ορίζω ως ποινή το θάνατο

φεύγω δίκην = είμαι κατηγορούμενος

ἀγωνίζομαι δίκην ή γραφήν = υπερασπίζω υπόθεση ως το τέλος

εἰσέρχομαι δίκην, γραφήν, ἀγῶνα = κάνω αγωγή

2. νικῶ νίκην = κερδίζω μια νίκη

νικῶ μάχην = κερδίζω μια μάχη

νικῶ στάδιον = κερδίζω σε αγώνα δρόμου

νικῶ δίκην = κερδίζω σε δίκη, την υπόθεση

3. δίκην ὀφλισκάνω = χάνω την υπόθεση

δίκην ή γραφήν αἰρῶ = κερδίζω την υπόθεση

μωρίαν ὀφλισκάνω = δημιουργῶ ή δίνω την εντύπωση ότι είμαι μωρός

περιέρχομαι πρεσβείαν = περιφέρωμαι ως πρεσβευτής

ἐξέρχομαι στρατείαν = βγαίνω για εκστρατεία

πρεσβεύω τήν εἰρήνην = διαπραγματεύομαι τους όρους της ειρήνης

ἀποκρίνομαι τὸ ἐρωτώμενον = απαντῶ, δίνω απάντηση στην ερώτηση

σπένδομαι ἀναχώρησιν = κάνω συνθήκη για αποχώρηση

ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ:

Το **ἐναρθρο απαρέμφατο** λειτουργεί ως:

α) ουσιαστικό, γι' αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως:

1. Υποκείμενο, αντικείμενο, κατηγορούμενο
2. Ομοιόπτωτος προσδιορισμός – ετερόπτωτος προσδιορισμός
3. Επιρρηματικός προσδιορισμός – εμπρόθετος προσδιορισμός

β) ως ρηματικός τύπος, γι' αυτό έχει τις ιδιότητες του ρήματος:

1. Υποκείμενο (ταυτοπροσωπία, ετεροπροσωπία)
2. Αντικείμενο
3. Χρόνο, φωνή, διάθεση

ΕΙΔΙΚΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ:

1) Εξαρτάται από ρήματα: λεκτικά (λέγω, φάσκω, φημί, ὁμολογῶ κ.ά.), δοξαστικά (νομίζω, δοκῶ, ἠγοῦμαι, οἶομαι, ὑπολαμβάνω κ.ά.), γνωστικά (γινώσκω, ἀκούω κ.ά.).

2) Το ειδικό απαρέμφατο χρησιμεύει ως:

α. υποκείμενο: σε απρόσωπα ρήματα των παραπάνω κατηγοριών (δοκεῖ, εἴρηται, λέγεται, ἀγγέλλεται)

β. αντικείμενο: σε προσωπικά μεταβατικά ρήματα των παραπάνω κατηγοριών.

γ. επεξήγηση: σε γενικές έννοιες και κυρίως σε ουδέτερα αντωνυμιών (τοῦτο, τότε, ἐκεῖνα, τοιαῦτα).

ΔΥΝΗΤΙΚΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ: είναι πάντα ειδικό και ισοδυναμεί με:

α) δυνητική οριστική, όταν δηλώνει δυνατό στο παρελθόν.

β) δυνητική ευκτική, όταν δηλώνει δυνατό στο παρόν-μέλλον.

ΠΡΟΣΟΧΗ!!!: το απαρέμφατο μέλλοντα είναι ειδικό, με εξαίρεση το τελικό απαρέμφατο μέλλοντα που εξαρτάται από τα ρήματα: μέλλω (= πρόκειται), ἀναιρῶ (= χρησιμοδοτώ), διανοοῦμαι, ἐλπίς ἐστίν, προθυμοῦμαι.

ΤΕΛΙΚΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ: χρησιμεύει ως:

1) Υποκείμενο σε απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις όπως:

α. χρῆ = πρέπει, ἀνάγκη ἐστὶ = είναι ἀνάγκη, δεῖ = πρέπει, καιρὸς ἐστὶ = είναι ευκαιρία, προσήκει = ταιριάζει, οἶόν τ' ἐστὶ/ ἔξεστι/ δυνατόν (ἐστὶ) = είναι δυνατόν, ἔνεστι (ῥᾶδιόν ἐστὶ) = είναι εύκολο, πάρεστι (χαλεπὸν ἐστὶ) = είναι δύσκολο, δοκεῖ = φαίνεται καλό, εἰκὸς (ἐστὶ) = είναι φυσικό, ἄξιόν (ἐστὶ) = αξίζει, είναι σωστό.

β. σε απρόσωπα ρήματα (κελευστικά, προτρεπτικά, παραινετικά, αιτητικά, ευχετικά), με τα ρήματα αυτά το τελικό απαρέμφατο είναι του πλαγίου λόγου επιθυμίας.

2) αντικείμενο, σε ρήματα:

α. δυνητικά (δύναμαι, οἷός τ' εἰμί, ἔχω)

β. βουλητικά (βούλομαι, ἐφίεμαι (= επιθυμῶ), ὀρέγομαι, (ἐ)θέλω)

γ. αποπειρατικά (πειράωμαι- ῶμαι, ἐγχειρῶ (=προσπαθῶ), ἀγωνίζομαι)

δ. κελευστικά, προτρεπτικά, παραινετικά, αιτητικά, ευχετικά (κελεύω, ἐπιτάττω, παραγγέλλω, προστάττω, ἐπισκῆπτω, συμβουλεύω, παραινῶ, δέομαι, αἰτῶ, ἀξιῶ, εὔχομαι). Με τα ρήματα αυτά το τελικό απαρέμφατο είναι πλαγίου λόγου επιθυμίας.

3) κατηγορούμενο, σε συνδετικά ρήματα (εἰμί, γίγνομαι, καλῶ)

4) επεξήγηση: σε γενικές έννοιες και ουδέτερα αντωνυμιών.

ΤΕΛΙΚΟ ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ: ως ετερόπτωτος προσδιορισμός προσδιορίζει επίθετα και ουσιαστικά που δηλώνουν δυνατότητα, καταλληλότητα, αναγκαιότητα, προθυμία, επάρκεια, κλίση (ικανός, δυνατός, ἔτοιμος, ῥάδιος, χρήσιμος, πρόθυμος, ἀναγκαῖος, δεινός, ἄξιος, ἐπιτήδειος).

ΤΕΛΙΚΟ ΤΟΥ ΣΚΟΠΟΥ Ή ΤΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ: το τελικό αυτό απαρέμφατο είναι επιρρηματικός προσδιορισμός που εξαρτάται από ρήματα που δηλώνουν σκόπιμη ενέργεια ή κίνηση, παραχώρηση, επιτυχία, εκλογή, εμπόδιο: ἀφίημι (=επιτρέπω), δίδωμι, διαπράττομαι (= πετυχαίνω), φύομαι (εἶμαι ἀπὸ τῆ φύσῃ μου ἔτσι ὥστε να...), ποιῶ.

ΑΠΟΛΥΤΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ: είναι ανεξάρτητο από την πρόταση στην οποία βρίσκεται, μπαίνει παρενθετικά ως στερεότυπη έκφραση μέσα στο λόγο, χωρίς να αποτελεί συντακτικό ὄρο (υποκείμενο, αντικείμενο, επεξήγηση). Τέτοια απαρέμφατα είναι:

ὡς συντόμως εἶπεῖν = για να μιλήσω σύντομα, με δύο λόγια

ὡς συνελθόντι εἶπεῖν = για να μιλήσω σύντομα, με δύο λόγια

ὡς διὰ βραχέων εἶπεῖν = για να μιλήσω σύντομα, με δύο λόγια

ὡς (ἔπος) εἶπεῖν = για να πω έτσι

ὀλίγου δεῖν = λίγο λείπει, σχεδόν

μικροῦ δεῖν = λίγο λείπει, σχεδόν

(οὐ) πολλοῦ δεῖν = λίγο λείπει, σχεδόν

ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἶπεῖν = για να μιλήσω με συντομία

τὸ ἐπ' ἐμοὶ εἶναι = όσο εξαρτάται από μένα

τὸ νῦν εἶναι = όσο για τώρα

ἐκὼν εἶναι = όσο εξαρτάται από τη θέληση κάποιου

ὡς ἐμοὶ δοκεῖν = όπως νομίζω

τὸ ἐπὶ τούτῳ εἶναι = όσο εξαρτάται από αυτόν

τὸ ξύμπαν εἶπεῖν = γενικά

ὡς ἀπλῶς εἶπεῖν = για να μιλήσω απλά

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

1) κοντά στα ρήματα ὄμνυμι, ἐλπίζω, προσδοκῶ, ἐπαγγέλλομαι, ὑπισχνοῦμαι υπάρχει απαρέμφατο σε χρόνο μέλλοντα που είχε ἄρνηση και ου και μη μεταφράζεται και με το ότι και με το να αλλά είναι πάντοτε ειδικό.

2) απαρέμφατο σπάνιο στους ποιητές αντί προστακτικής.

3) δεν υπάρχει τελικό απαρέμφατο πλαγίου λόγου επιθυμίας σε χρόνο μέλλοντα εκτός από το ρήμα μέλλω.

ΜΕΤΟΧΗ:

1.ΕΠΙΘΕΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ

Τυπικό γνώρισμα της επιθετικής μετοχής είναι το άρθρο της (που τυπικά αποτελεί και υποκείμενο της). Μπορεί όμως και να παραλείπεται το άρθρο, οπότε ονομάζεται αναφορική μετοχή και ισοδυναμεί με αναφορική πρόταση. Η επιθετική- αναφορική μετοχή λειτουργεί ως όνομα.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

1) η ἑναρθρη μετοχή με ἄρνηση μη είναι πάντοτε αναφορικοποθετική.

2) ότι βρίσκεται ανάμεσα στο άρθρο και στη μετοχή εξαρτάται από τη μετοχή.

3) όταν ανάμεσα στο άρθρο και τη μετοχή παρεμβάλλονται οι αντιθετικοί σύνδεσμοι μεν- δε, τότε η μετοχή δεν είναι επιθετική.

Ουσιαστικοποίηση της επιθετικής μετοχής: ορισμένες επιθετικές μετοχές ουσιαστικοποιήθηκαν ύστερα από την παράλειψη του προσδιοριζόμενου ουσιαστικού. Τέτοιες είναι οι εξής:

οί προσήκοντες	οι συγγενείς
οί ἔχοντες	οι πλούσιοι
ὁ διώκων	ο κατήγορος
ὁ φεύγων	ο κατηγορούμενος
οί λέγοντες	οι ρήτορες, οι πολιτικοί
ἡ ἐπιούσα	η επόμενη μέρα
τὰ ὄντα	η παρουσία
τὰ ἐψηφισμένα	οι αποφάσεις
τὰ εγνωσμένα	οι αποφάσεις
τὰ κατεψηφισμένα	οι καταδικαστικές αποφάσεις
τὰ κατεγνωσμένα	οι καταδικαστικές αποφάσεις

2. Η ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ:

Η κατηγορηματική μετοχή συμπληρώνει το νόημα του ρήματος, κατέχουσα θέση κατηγορουμένου ή κατηγορηματικού προσδιορισμού ή πλαγίου λόγου κρίσης. Μεταφράζεται με:

1) ὅτι, που + οριστική

2) να + υποτακτική

Τα ρήματα που συντάσσονται με κατηγορηματική μετοχή είναι τα εξής:

1. Εἶμι, γίγνομαι, υπαρχω (με τα ρήματα αυτά η μετοχή είναι κατηγορηματική και σχηματίζει περίφραση με το ρήμα), διαγίγνομαι, διάγω, διατελῶ, λανθάνω, οἶχομαι, τυγχάνω, φαίνομαι, φθάνω, δῆλός εἶμι, καθίσταμαι, φανερός εἶμι (σημ.: αν τα ρήματα οἶχομαι και φθάνω συνοδεύονται από μετοχές μέλλοντα, τότε αυτές είναι τελικές ή αιτιολογικές, ενώ όταν συνοδεύονται από μετοχές ενεστώτα είναι τροπικές). Η κατηγορηματική μετοχή αναλαμβάνει το κύριο νόημα γι' αυτό και μεταφράζεται ως ρήμα και το ρήμα ως επίρρημα.
2. Ψυχικού πάθους (ἀγαπῶ, ἤδομαι, χαίρω, ἀγανακτῶ, ἄχθομαι, ὀργίζομαι, ἀλγῶ, λυποῦμαι κ.τ.λ.). Με τα ρήματα αυτά η μετοχή είναι κατηγορηματική, αν δηλώνει το σύγχρονο με το ρήμα εξάρτησης. Ενώ είναι αιτιολογική, αν δηλώνει το προτερόχρονο.
3. Ἐναρξης – λήξης (ἄρχω, ἄρχομαι, ὑπάρχω, λήγω, παύομαι). Το ενεργητικό παύω συντάσσεται με κατηγορηματική μετοχή που προσδιορίζει το αντικείμενό του. Η κατηγορηματική μετοχή μεταφράζεται με το να + υποτακτική.
4. Ανοχής, καρτερίας, καμάτου (ἀνέχομαι, καρτερῶ, ὑπομένω, κάμνω, ἀπαγορεύω, ἀπειῖπον, ἀπείρηκα). Η κατηγορηματική μετοχή μεταφράζεται με το να + υποτακτική.
5. Νικῶ, ἠττῶμαι, ἀδικῶ, χαρίζομαι, εὐ ή καλῶς ποιῶ, κακῶς ποιῶ, λείπομαι, χάριν φέρω, κρατῶ. Η κατηγορηματική μετοχή μεταφράζεται με το και ή που + οριστική ή με το να + υποτακτική.

6. Αίσθησης, γνώσης, μάθησης και μνήμης (ἀκούω, αισθάνομαι, ὄρῳ, περιορῳ, οἶδα, σύννοιδα, ἐπίσταμαι, γιγνώσκω, κατανοῶ, εὐρίσκω, λαμβάνω, ἀλίσκομαι, πυνθάνομαι, μανθάνω, μέμνημαι). Η κατηγορηματική μετοχή μεταφράζεται με το ότι + οριστική ή με το να + υποτακτική.

7. Δήξης, δηλώσεως, αγγελίας και ελέγχου (δείκνυμι, ἀποδείκνυμι, ἀγγέλλω κ.τ.λ.). Η κατηγορηματική μετοχή μεταφράζεται με το ότι ή πως + οριστική.

8. Πλησμονής, κορεσμού, επάρκειας, απόλαυσης (ἐμπίπλωμαι, ἀρκῶ, μεστός εἰμι).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

1)η κατηγορηματική μετοχή είναι συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος, όταν βρίσκεται σε ονομαστική και είναι συνημμένη στο αντικείμενο του ρήματος, όταν βρίσκεται σε πλάγια πτώση. Πολύ σπάνια στον πλάγιο λόγο τη συναντούμε σε αιτιατική απόλυτη.

2)η κατηγορηματική μετοχή είναι πλάγιος λόγος κρίσης, μόνο όταν εξαρτάται από ρήματα γνωστικά, αισθητικά ή αγγελίας και τότε μόνο αναλύεται σε κύρια πρόταση κρίσης, όπως θα ήταν στον ευθύ λόγο.

3. Η ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ:

1) Αιτιολογική μετοχή:

1.είναι η μετοχή των δοξαστικών (νομίζων, ἡγούμενος, ὑπολαμβάνων, οἰόμενος), γνωστικών (ἐπιστάμενος, εἰδῶς, γιγνώσκων), ψυχικού πάθους (ἀγανακτῶν, ἡδόμενος, δεδοικῶς, φοβούμενος),αισθήσεως (ἀκούων, ὄρῶν, πυνθανόμενος, αισθανόμενος), βουλευτικών (βουλόμενος, ἐπιθυμῶν).

2.συχνά συνοδεύεται από τα μόρια: α)ὡς, για να δηλώσει υποκειμενική αιτία (με την ιδέα ότι..., γιατί κατά τη γνώμη...), β) ἄτε (δή), οἶον (δή), οἶα (δή), για να δηλώσει υποτιθέμενη αιτία (σαν να, γιατί τάχα, γιατί δήθεν).

3.η αιτιολογική μετοχή απαντά σε όλους τους χρόνους (ακόμη και σε μέλλοντα) και αναλύεται σε αιτιολογική πρόταση.

4.έχει ἄρνηση οὐ.

5. μεταφράζεται με γιατί ή επειδή.

6.οι μετοχές τί μαθῶν, τί βουλόμενος, τί παθῶν, σε ευθείες ερωτήσεις είναι αιτιολογικές.

2) Τελική μετοχή:

1.απαντά σχεδόν πάντα σε χρόνο μέλλοντα, αλλά και σε ενεστώτα (σπάνια), όταν εξαρτάται από ρήμα κίνησης.

2.μπορεί και αυτή να συνοδεύεται από το μόριο ως και τότε η διάκριση ανάμεσα σε τελική και αιτιολογική μετοχή στηρίζεται στο νόημα.

3.έχει ἄρνηση μή

4.μεταφράζεται με το για να.

3) Εναντιωματική μετοχή:

1. αναλύεται σε εναντιωματική πρόταση.

2.συχνά συνοδεύεται από τα μόρια καίπερ, καίτοι, ὅμως, καί ταῦτα, καί, οὐδέ, μηδέ (εἴτα, ἔπειτα: στην αρχή ευθείας ερώτησης).

3.πολύ συχνά εναντιωματικές είναι οι αιτιατικές απόλυτες: έξόν, ένόν, προσήκον, μετόν, οἶον ὄν κ.α.

4.εκφράζει καθαρή εναντίωση με την έννοια του ρήματος.

5.έχει άρνηση ού.

6.μεταφράζεται με μολονότι, παρόλο, ενώ, αν και, και αν...

4) Χρονικουποθετική μετοχή:

1.η χρονική μετοχή αορίστου, όταν δεν αναφέρεται στο παρελθόν, αλλά και στο παρόν- μέλλον είναι χρονικουποθετική.

2. αναλύεται σε χρονικουποθετική πρόταση με υποτακτική ή ευκτική.

5) Αναφορικουποθετική μετοχή:

1.η επιθετική μετοχή με άρνηση μή.

2.αναλύεται σε αναφορικουποθετική πρόταση.

6) Χρονική μετοχή:

1.άρνηση ού ή μή.

2.απαντά συνήθως σε αόριστο και ισοδυναμεί με χρονική πρόταση.

3.συνήθως συνοδεύεται από χρονικά επιρρήματα: ἄμα, εὐθύς, αὐτίκα, ἔτι, ἤδη, τότε, ἄρτι (=πριν από λίγο).

7) Τροπική μετοχή:

1.άρνηση ού.

2.απαντά συνήθως σε ενεστώτα και δεν αναλύεται σε πρόταση.

3.σχεδόν πάντα είναι οι τροπικές μετοχές οι: ἄγων, φέρων, ἔχων + αιτιατική.

8) Υποθετική μετοχή:

1.έχει άρνηση μή.

2.μεταφράζεται με αν...

3.απαντά σε όλους τους χρόνους, εκτός από μέλλοντα.

4.μια μετοχή είναι υποθετική όταν: α)προσδιορίζει δυνητικό αν (δυνητική οριστική, δυνητική ευκτική, δυνητικό απαρέμφατο, δυνητική μετοχή), β)προσδιορίζει μέλλοντα ή προστακτική.

Ανάλυση μετοχής σε δευτερεύουσα πρόταση:

1. Για να αναλύσουμε μια μετοχή σε δευτερεύουσα πρόταση, πρέπει να προσέξουμε τα εξής:

α)το είδος της μετοχής, για να βρούμε την έγκλιση που θα χρησιμοποιήσουμε και το κατάλληλο σύνδεσμο.

β)το πρόσωπο και τον αριθμό του υποκειμένου της μετοχής, για να βρούμε το κατάλληλο πρόσωπο και τον αριθμό της έγκλισης στην οποία θα μετατραπεί η μετοχή.

γ)το χρόνο εξάρτησης της μετοχής (αρκτικό- ιστορικό), ή το χρονικό σημείο (παρελθόν-παρόν-μέλλον) στο οποίο αναφέρεται η μετοχή.

2. Πριν αναλύσουμε μια μετοχή σε δευτερεύουσα πρόταση:

1.αναγνωρίζω το είδος.

2.επιλέγω το σύνδεσμο εισαγωγής της δευτερεύουσας πρότασης ανάλογα με το είδος και τη σημασία της μετοχής.

3.το υποκείμενο της μετοχής γίνεται υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης.

4.μετατρέπουμε το ρηματικό τύπο της μετοχής σε ρήμα του ίδιου χρόνου, σε έγκλιση ανάλογη με το είδος της πρότασης.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

1)όλες οι μετοχές αναλύονται στις αντίστοιχες δευτερεύουσες, εκτός από τις τροπικές και κατηγορηματικές. Η κατηγορηματική μετοχή, όταν είναι πλάγιος λόγος κρίσης, ισοδυναμεί με ειδική πρόταση, ποτέ όμως δεν αναλύεται σε ειδική πρόταση. Αν τραπεί ο πλάγιος λόγος σε ευθύ, γίνεται κύρια πρόταση κρίσης.

2)αν η μετοχή αναλυθεί σε δευτερεύουσα πρόταση με οριστική, τότε:

ΜΕΤΟΧΗ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΥ

A) ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΥ: αν εξαρτάται από αρκτικό χρόνο ή αν αναφέρεται στο παρόν.

B)ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΥ ή ΕΥΚΤΙΚΗ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΥ: αν εξαρτάται από ιστορικό χρόνο ή αν αναφέρεται στο παρελθόν.

ΜΕΤΟΧΗ ΕΝΕΣΤΩΤΑ

A) ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΕΝΕΣΤΩΤΑ: αν εξαρτάται από αρκτικό χρόνο ή αν αναφέρεται στο παρόν.

B)ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΥ ή ΕΥΚΤΙΚΗ ΕΝΕΣΤΩΤΑ: αν εξαρτάται από ιστορικό χρόνο ή αν αναφέρεται στο παρελθόν.

3)αν η μετοχή αναλυθεί σε δευτερεύουσα πρόταση με υποτακτική ή ευκτική, τότε διατηρεί το χρόνο της.

4)οι μετοχές μέλλοντα και αορίστου διατηρούν τον χρόνο τους σε οποιαδήποτε έγκλιση και αν αναλυθούν.

ΕΞΑΙΡΕΣΗ!!! αποτελεί η τελική μετοχή, η οποία αν και είναι πάντα σε μέλλοντα αναλύεται σε τελική πρόταση με ίνα+ υποτακτική αορίστου ή μετά από ιστορικό χρόνο με ευκτική αορίστου, Αν δε θέλουμε να αλλάξει ο χρόνος, τότε μπορεί να αναλυθεί σε: όπως+ οριστική μέλλοντα.

5)αν η μετοχή είναι δυνητική, τότε αναλύεται σε δυνητική οριστική ή σε δυνητική ευκτική, ανάλογα με τη χρονική βαθμίδα στην οποία αναφέρεται.

Υποθετικές προτάσεις- υποθετικοί λόγοι:

1ο ΕΙΔΟΣ: ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ

Υπόθεση

εί + οριστική κάθε χρόνου

Απόδοση

κάθε έγκλιση(ΕΚΤΟΣ!!! Από δυνητική οριστική)

Διευκρινήσεις:

α) Όταν έχουμε τόσο στην υπόθεση όσο και στην απόδοση οριστική μέλλοντα, τότε ο υποθετικός λόγος δηλώνει το πραγματικό με σημασία προσδοκώμενου.

β) Τίθεται στην απόδοση δυνητική οριστική μόνο όταν αυτή είναι ρητορική ερώτηση.

2ο ΕΙΔΟΣ: ΜΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ

Υπόθεση

εἰ + οριστική ιστορικού χρόνου

Διευκρινήσεις:

α) Ιστορικοί χρόνοι θεωρούνται: ο παρατατικός, ο αόριστος και ο υπερσυντέλικος.

β) Δυνητική οριστική: θεωρείται η οριστική ιστορικού χρόνου με το δυνητικό ἄν.

γ) Απόδοση: εκτός από δυνητική οριστική, ενδέχεται να υπάρχει οριστική ιστορικού χρόνου απρόσωπου ρήματος ή έκφρασης.

δ) Το δυνητικό αν μπορεί να παραληφθεί από την απόδοση, όταν αυτή είναι παρατατικός απρόσωπων ρημάτων και εκφράσεων και δηλώνεται το μη πραγματικό του απαρεμφάτου και όχι του ρήματος. Επίσης, παραλείπεται, όταν με την απόδοση δηλώνεται το αναπόφευκτο και όχι απλώς κάτι το πιθανό ή δυνατό.

3ο ΕΙΔΟΣ: ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΟ

Υπόθεση

εἰάν, ἄν, ἤν + υποτακτική

Διευκρινήσεις:

α) Απόδοση: εκτός από οριστική μέλλοντα, ενδέχεται να υπάρχει μελλοντική έγκλιση (υποτακτική, προστακτική, ευχητική ευκτική, δυνητική ευκτική) ή μελλοντική φράση (μελλω + τελικό απαρέμφατο, απρόσωπο ρήμα ή έκφραση + απαρέμφατο, ρηματικό επίθετο σε -τέος, -τος).

4ο ΕΙΔΟΣ: ΑΟΡΙΣΤΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗΣ ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ- ΜΕΛΛΟΝ

Υπόθεση

εἰάν, ἄν, ἤν + υποτακτική

Διευκρινήσεις:

α) Απόδοση: εκτός από οριστική ενεστώτα, ενδέχεται να υπάρχει υποτακτική ή προστακτική ή α) απρόσωπο ρήμα και έκφραση + απαρέμφατο, β) ρηματικό επίθετο σε -τέος, -τος.

β) Γνωμικός αόριστος: είναι ο αόριστος που μεταφράζεται σαν ενεστώτας με την προσθήκη του «συνήθως...» και χρησιμοποιείται γνωμικά στη θέση του.

Απόδοση

δυνητική οριστική

Απόδοση

οριστική μέλλοντα

Απόδοση

οριστική ενεστώτα ή γνωμικού αορίστου

5° ΕΙΔΟΣ: ΑΠΛΗ ΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΛΕΓΟΝΤΟΣ

Υπόθεση

εί + ευκτική

Διευκρινήσεις:

α) Δυνητική ευκτική: θεωρείται η ευκτική με το δυνητικό ἄν και εκφράζει κάτι που μπορεί να γίνει στο παρόν ή στο μέλλον (απαντά σ' όλους τους χρόνους, πλην του μέλλοντα).

β) Απόδοση: εκτός από δυνητική ευκτική, ενδέχεται να υπάρχει οριστική αρκτικού χρόνου (κυρίως ενεστώτα και μέλλοντα), προστακτική και δυνητικό απαρέμφατο (μόνο στην περίπτωση που αυτό βρίσκεται σε εξάρτηση).

γ) Αρκτικοί χρόνοι θεωρούνται: ο ενεστώτας, ο μέλλοντας και ο παρακείμενος.

δ) Δυνητικό απαρέμφατο: θεωρείται το απαρέμφατο που συνοδεύεται από το δυνητικό ἄν. Είναι δε εξαρτημένο, όταν προηγείται μέσα στην απόδοση του υποθετικού λόγου κάποιο ρήμα εξάρτησης.

6ο ΕΙΔΟΣ: ΑΟΡΙΣΤΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Υπόθεση

εί + επαναληπτική ευκτική

Διευκρινήσεις:

α) Επαναληπτική ευκτική: είναι μία μορφή ευκτικής σε δευτερεύουσα πρόταση, που αναφέρεται σε γεγονότα του παρελθόντος και βρίσκεται κυρίως σε χρόνο αόριστο. Με τη βοήθεια της κύριας πρότασης, η επαναληπτική ευκτική εκφράζει την αόριστη επανάληψη στο παρελθόν.

β) Απόδοση: εκτός από οριστική παρατατικού ή υπερσυντελικού, ενδέχεται να υπάρχει και δυνητική οριστική (κυρίως αορίστου).

γ) Δυνητική οριστική: θυμίζουμε ότι θεωρείται η οριστική ιστορικού χρόνου με το δυνητικό ἄν. Στη συγκεκριμένη όμως περίπτωση η δυνητική οριστική, συνήθως, απαντά σε χρόνο αόριστο.

Απόδοση

δυνητική ευκτική ή οριστική αρκτικού χρόνου

Απόδοση

οριστική παρατατικού ή υπερσυντελικού

ΣΟΦΙΑ Γ. ΜΕΣΣΗΝΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ